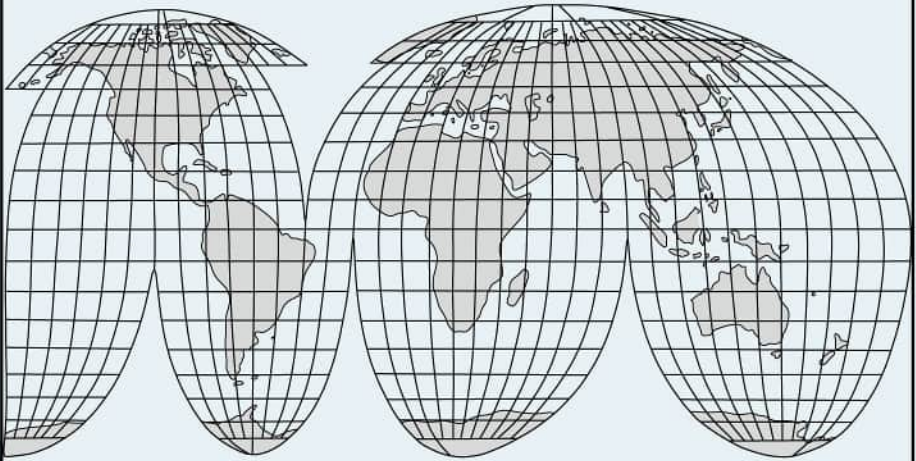

ISSN 2415-3451

ЧАСОПИС КАРТОГРАФІЇ

Випуск 16

Київ 2016

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЧАСОПИС КАРТОГРАФІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Заснований у 2010 році

Випуск 16

Київ – 2016

УДК 528.9

Часопис картографії: Збірник наукових праць. – К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2016. – Вип. 16. – 337 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Молочко А. М., *канд. геогр. наук, проф., КНУ ім. Тараса Шевченка (голова);*
Даценко Л. М., *д-р геогр. наук, доц., КНУ ім. Тараса Шевченка (заступник голови);*
Бейдик О. О., *д-р геогр. наук, проф., КНУ ім. Тараса Шевченка;* Дмитрук О. Ю.,
д-р геогр. наук, проф., КНУ ім. Тараса Шевченка; Олійник Я. Б., *д-р екон. наук,*
проф., член-кор. НАПН України, КНУ ім. Тараса Шевченка; Орещенко А. В.,
канд. геогр. наук, м. н. с., КНУ ім. Тараса Шевченка (відповідальний секретар);
Пересадько В. А., *д-р геогр. наук, проф., Харківський національний університет*
ім. В. Н. Каразіна; Сніжко С. І., *д-р геогр. наук, проф., КНУ ім. Тараса Шевченка;*
Сосса Р. І., *д-р геогр. наук, доц.,;* Хільчевський В. К., *д-р геогр. наук, проф., КНУ ім.*
Тараса Шевченка; Шищенко П. Г., *д-р геогр. наук, проф., член-кор. НАПН України,*
КНУ ім. Тараса Шевченка.

Збірник зареєстровано у Міністерстві юстиції України (Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації від 19.08.2010 р., серія КВ, № 17026-5796Р) та внесено до «Переліку наукових фахових видань України» (Наказ Міністерства освіти і науки України № 515 від 16 травня 2016 р., додаток 12).

Збірник підготовлений на базі кафедри геодезії та картографії географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Подані матеріали висвітлюють результати теоретичних і практичних розробок у галузі географічної картографії та геоінформаційних технологій, можливості використання картографічного метода в суспільних та природничих науках.

Збірник наукових праць «Часопис картографії» продовжує традиції фахового видання «Картографія та вища школа» (1996-2010 рр. №№ 1-15).

Адреса редакційної колегії: пр. Академіка Глушкова, 2, м. Київ, МСП-680, 03127, географічний факультет, кім. 621, тел. (044) 521-32-93,
e-mail: logograd@ukr.net.

Автори опублікованих матеріалів особисто відповідають за використання термінів, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, протокол № 5 від 19 грудня 2016 р.

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2016

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КАРТОГРАФІЇ

Ковальчук І. П. Патиченко О. М.	Особливості прояву та врахування інженерно-інфраструктурних локальних факторів при нормативній грошовій оцінці земель населених пунктів	6
Курач Т.М., Молочко М.А., Підлісецька І.О.	Проект інтерактивної туристичної карти Богуславського району	24
Тітова С. В.	Управління та охорона земель природно-заповідного фонду України	32

ГІС-ТЕХНОЛОГІЇ В КАРТОГРАФІЇ

Гнатюк О. М.	Дахи із сучасних матеріалів як маркер модернізаційного впливу міста на приміську зону (приклад Вінниці)	39
Ковальчук І. П. Жданюк Б. С. Андрейчук Ю. М.	Геоінформаційно-картографічне моделювання структури земельного фонду обласного регіону	48
Микитчин О. І. Микитчин О. І.	Моделювання розвитку сукцесійних процесів в басейновій геосистемі р. Бережниця (Правобережжя Дністра)	62
Занько Д. С.	Складання інтерактивних карт засобами ArcGIS Online	77

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ЯВИЩ

Байтеряков О. З.	Структурно-логічна модель формування міського звукового ландшафту	86
Баранова Л. Г.	Особливості розвитку житлового будівництва в Київській області в умовах соціально – економічних трансформацій	99

Батиченко С. П.	Просторові трансформації урбанізованих територій у приміській зоні столиці на прикладі м. Бориспіль	113
Бейдик О. О. Новосад Н. О. Топалова О. І.	Чинники розвитку та особливості подієвого туризму	125
Ілляшенко І. О., Лук'янчук П. М.	Особливості розвитку і функціонування господарства міста Києва: картографічна інтерпретація	132
Кононенко О. Ю.	Проекологічна поведінка населення як об'єкт суспільно-географічних досліджень	145
Корома Н. С.	Міський простір навколо великого міста: результати польових досліджень	156
Кривець О. О.	Просторові трансформації в Україні – типовому місті-супутнику Києва	173
Мельник Л. В.	Функціональні перетворення міського простору Бучі як міста-супутника столиці	181
Мисько К. А.	Переваги використання NDVI при прогнозуванні ерозійної небезпеки	192
Нестерчук І. К.	Специфіка і просторові особливості гастрономічного туризму: теоретичний конструкт	203
Орещенко А. В.	Фактори трансформації житлової та промислової забудови центру міста аграрного типу (на прикладі м. Луцьк)	214
Петровська М. А., Карасюк І. С.	Оцінка рівня життя населення Волинської області	230
Удовиченко В. В.	Картографування та графічне моделювання ландшафтної генетико-морфологічної структури лісостепових комплексів Лівобережної України (на прикладі тестової ділянки дослідження) ..	243
Федонюк В. В., Іванців В. В., Федонюк М. А., Іванців О. В.	Картографування екологічного стану повітряного басейну м. Луцька на основі ліхеноіндикації	259

ОСВІТА ТА КРАЄЗНАВСТВО

Ілляшенко І. О.	Академічні установи міста Києва: структура та розміщення	271
Полякова Н. О.	Навчальна туристична топографо-краєзнавча практика як картографічна складова підготовки фахівців туристів	278
Ілляшенко І. О.	Сучасний стан загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва: динаміка розвитку	292

ІСТОРІЯ КАРТОГРАФІЇ

Осталецька О. І., Романчук М. С.	Археологічні карти України у фондах сектору картографічних видань НБУВ	305
Смірнов І. Г.	Національно-патріотичне спрямування професійної підготовки фахівців туризму з урахуванням картографічного складника	321

ОЦІНКА РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розкрито зміст понять «рівень життя» і «якість життя», розглянуто підходи до інтегральної оцінки рівня життя населення. Здійснено ранжування території Волинської області за рівнем сприятливості умов проживання населення методом порівняння з середніми показниками в Україні та на основі інтегральної оцінки показників-стимуляторів і показників-дестимуляторів.

Ключові слова: рівень життя, середньомісячна заробітна плата, коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт смертності, забезпеченість населення житлом, рівень безробіття, викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря.

Вступ. Рівень життя – це соціально-економічна категорія, яка відображає ступінь розвитку і задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб населення, а також умови в суспільстві для розвитку і задоволення цих потреб. Аналіз життєвого рівня населення певного регіону, або визначення якості життя його населення, є важливим етапом регіонального аналізу як для подальшого прогнозування, так і при виявленні районів з напруженою соціальною та екологічною ситуацією.

Постановка проблеми. Дослідження рівня життя населення із системних позицій передбачає як включення в аналіз різноманітних зв'язків між досліджуваними соціально-економічними явищами одного структурного рівня, так і відстеження взаємовпливів між явищами, процесами різних ієрархічних рівнів. До першого типу зв'язків можна віднести дослідження впливу різноманітних соціально-економічних чинників на рівень життя населення території. Інший, якісно відмінний тип зв'язків отримуємо при факторному аналізі рівня життя населення як складової системи вищого структурного рівня, наприклад, регіонального рівня базової захищеності населення, регіонального рівня людського розвитку,

регіонального рівня інноваційної якості людських ресурсів тощо.

Сучасний економічний словник визначає термін «якість життя» як соціально-економічну категорію, що представляє узагальнення поняття «рівень життя» та включає в себе не тільки рівень споживання матеріальних благ і послуг, але й задоволення духовних потреб, здоров'я, тривалість життя, умови навколишнього середовища людини тощо.

Згідно з рекомендаціями МОП рівень життя відображають такі показники: обсяг фонду споживання на душу населення, реальні доходи, тривалість життя, освіта; обсяг споживання важливих продуктів у натуральному виразі, забезпеченість житлом, комунальними і соціальними послугами, транспортом і зв'язком; охорона здоров'я, соціальне забезпечення. Виходячи з міжнародних норм, необхідно також враховувати: зайнятість і умови праці, чинні соціальні гарантії, демографічні, екологічні умови, домашнє майно тощо. Окрім цього, необхідно брати до уваги поширення негативних соціально-економічних явищ, таких як інфляція, безробіття, бідність, злочинність, дискримінація в різних її проявах тощо.

Мета публікації полягає в здійсненні ранжування території Волинської обл. за рівнем сприятливості умов проживання населення за допомогою методу порівняння з середніми показниками в Україні та на основі інтегральної оцінки показників-стимуляторів і показників-дестимуляторів. Об'єктом нашого дослідження виступають 16 адміністративних районів Волинської обл., міста обласного підпорядкування, а також м. Луцьк. Аналіз рівня життя населення Волинської області базується на статистичних даних за 2015 р.

Аналіз останніх публікацій на цю тему. У сучасній літературі бракує однозначного трактування понять «якість» і «рівень» життя; часто їх вживають як взаємозамінні, проте таке трактування є хибним [7; 20]. Більшість дефініцій презентують рівень життя як досягнутий рівень задоволення потреб населення [1; 2; 5; 15; 16; 19]; у свою чергу, якість життя розуміють як емоційний стан, спричинений задоволенням потреб [13]. У літературі нерідко існують спроби дефініціювання рівня та якості життя через категорію умов побуту населення [17], а також суспільний добробут [18]. У такому трактуванні рівень життя населення є можливою до ідентифікації і вимірною частиною умов побуту населення,

яка окреслює ступінь задоволення матеріальних і нематеріальних потреб населення через блага і платні послуги, а також через суспільне споживання в даних геопросторових координатах [17].

У сучасних наукових дослідженнях вчених поняття рівня життя населення містить три ключові аспекти: добробут населення, нагромадження людського капіталу, рівень людського розвитку [4; 5; 14].

Слід зазначити, що якість життя населення оцінюється, головним чином, за допомогою суб'єктивних (тобто, чинників, які впливають із соціологічних досліджень щодо задоволення від життя, своєї власної матеріальної ситуації і свого власного здоров'я), тоді як рівень життя населення оцінюється за допомогою об'єктивних (кількісних і якісних) чинників, наприклад, за рівнем і структурою доходів, витрат, споживання.

Серед офіційно прийнятих і використовуваних органами статистики України методик в першу чергу варто вказати на методичку, подану в статистичному збірнику «Соціальні індикатори рівня життя населення». Вона заснована на системі соціальних індикаторів рівня та якості життя населення, які щорічно розраховує і публікує Держкомстат України [10]. Ця система соціальних індикаторів включає такі групи окремих показників: мікроекономічні, макроекономічні, охорона здоров'я і безпека, освіта, зайнятість населення, матеріальної забезпеченості населення, рівень і структура особистого споживання, житлові умови населення, пенсійного забезпечення населення, соціальної напруженості.

Рівень та якість життя населення визначають як за допомогою інтегрального індексу людського розвитку, так і дев'яти індексів, що характеризують окремі його аспекти, а саме: демографічний розвиток регіонів, розвиток регіональних ринків праці, матеріальний добробут населення, умови проживання населення, стан й охорона здоров'я населення, соціальне середовище, рівень освіти населення, економічна ситуація, фінансування людського розвитку.

Рішенням Президії НАН України та колеґії Державної служби статистики України 13.06.2012 р. № 123-м затверджено нову Методику вимірювання регіонального людського розвитку [9]. До його розрахунку включено 33 показники, об'єднані в 6 блоків з урахуванням основних аспектів людського розвитку: відтворення

населення, соціальне становище, комфортне життя, добробут, гідна праця, освіта. Розрахунки індексу людського розвитку (ІЛР) дозволяють побудувати єдину шкалу, на якій у ранговому порядку розміщують усі регіони України. Конкретне значення індексу не має економічної інтерпретації – важливим є лише місце, яке належить кожному конкретному регіону на єдиній для України шкалі.

Узагальнюючи теорію і практику даного питання, дослідники вирізняють ряд невирішених проблем, а саме: розмежування понять «рівень» та «якість» життя населення, побудови узагальнюючого критерію оцінки рівня та якості життя населення, вибору системи окремих та інтегральних кількісних показників оцінки рівня життя населення, розробки інтегральної оцінки якості життя населення тощо [12].

Виклад основного матеріалу. У 2015 р. загальна чисельність наявного населення Волинської обл. становила 1 042,7 тис. осіб, з яких 545,6 тис. осіб проживали в міських поселеннях, а 497,1 тис. осіб – у сільській місцевості.

Щільність населення регіону – 51,8 осіб на 1 км². Найвищу щільність населення мають міста: Луцьк (5 177,4 осіб/км²), Нововолинськ (3 396,6), Володимир-Волинський (2 312,1), Ковель (1 473,1) та Луцький район (65,4 осіб/км²) [11]. Згідно з критеріями оцінки основних демографічних показників, загалом в області показник народжуваності оцінюють як «низький» (менше 15 на 1 000 населення) [3]. Високим показником народжуваності у 2015 р. характеризуються: Камінь-Каширський (17,1%), Ківерцівський (15,5 %) та Маневицький (15,1%) райони.

У 2015 р. в області померло 13 747 осіб. Кількість померлих становила 13,2 %. Високим показником смертності населення характеризуються: Турійський (17,7 %), Володимир-Волинський (17,1), Старовижівський (16,7) і Ковельський (16,3 %) райони [3]. Серед причин смертності переважали хвороби системи кровообігу – 9 345 осіб (71%), новоутворень – 1 597 осіб (12%), травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх чинників – 850 осіб (6%), хвороби органів травлення – 591 осіб (5%), хвороби органів дихання – 489 осіб (4%), деякі інфекційні та паразитарні хвороби – 233 осіб (2%).

При аналізі показників природного приросту населення бачимо, що в 2015 р. позитивним є приріст в Камінь-Каширському

(+4,7 ‰), Луцькому (+2,3 ‰), та Ківерцівському (+1,4 ‰) районах і м. Луцьку (+1,8 ‰). Найгіршу ситуацію з природним відтворенням простежено у Горохівському (-5,1 ‰), Турійському (-5,0 ‰), Володимир-Волинському (-4,2 ‰) та Іваничівському (-4,1 ‰) районах.

У структурі поширеності захворювань населення Волинської обл. переважаючими є хвороби: органів дихання (49,3%), хвороби шкіри та підшкірної клітковини (6,4%), сечостатевої системи (5,9%), ока та придаткового апарату (5,0%), хвороби кістково-м'язової системи (4,8%) та органів травлення (3,5%).

Кількість інвалідів у 2015 р. становила 79,1 тис. осіб, з них 5,4 тис. дітей-інвалідів віком до 18-ти років. Серед причин інвалідності на першому місці новоутворення – 20,2%, на другому – системи кровообігу (19,2%), на третьому – травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин (14,5%), на четвертому – хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини (11,7%), на п'ятому – розлади психіки та поведінки (8,4%) [11].

Житловий фонд Волинської обл. у 2015 р. становив 23,4 млн. м² загальної площі. При цьому міський житловий фонд становив 10,6 млн. м², а сільський – 12,8 млн. м². На одного мешканця області припадало 22,5 м² загальної площі, тоді як у 2005 р. ця цифра становила 19,5 м². У сільській місцевості на одного мешканця припадає 25,5 м² загальної площі, а у міських поселеннях – 19,7 м². Найкраще забезпечені житлом мешканці Луцького (28,1 м²), Горохівського (27,1 м²), Ковельського (26,3 м²) та Володимир-Волинського (26,1 м²) районів, а найгірше – міст Нововолинськ (18,5 м²), Луцьк (19,0 м²), Ковель (19,2 м²) та Володимир-Волинський (20,1 м²) [11]. Питома вага загальної площі, обладнаної водопроводом у міських поселеннях у 2015 р. складала 75,0%, тоді як у сільській місцевості – 30,3%.

У 2015 р. доходи населення Волинської області становили 33 695 млн. грн. Зокрема, на заробітну плату припадало 10 630 млн. грн. Наявний дохід на одну особу дорівнював 24 473,5 грн. Середньомісячна заробітна плата працівника становила 3 291 грн. Більшу середньообласної середньомісячну заробітну плату простежено в містах Луцьк (3 383 грн), Ковель (3 379 грн), Нововолинськ (4 104 грн) та Луцькому районі (4 216 грн). У решті адміністративно-територіальних одиниць Волинської обл. середньомісячна заробітна плата нижча від середньообласної.

Найнижчою вона є в Турійському (2 249 грн), Шацькому (2 473 грн), Камінь-Каширському (2 591 грн) і Ратнівському (2 599 грн) районах [11].

За видами економічної діяльності у 2015 р. найбільш оплачуваними були працівники фінансової сфери (5 281 грн), промисловості (4 334), транспорту і зв'язку (4 028), державного управління (3 653 грн). За видами промислової діяльності найбільш оплачуваними є добувна промисловість, а саме добування кам'яного та бурого вугілля (5 970 грн), а в переробній промисловості – виробництво меблів, ремонт і монтаж машин (5 585 грн), машинобудування – (5 097 грн) [11]. Найбільшу чисельність найманих працівників простежено в освіті – 46 012 осіб, промисловості – 35 669 осіб, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 27 520 осіб

У 2015 р. на території Волинської обл. серед економічно активного населення (15–70 років) налічувалося 43 100 безробітних осіб, з них 18 400 жінок і 25 700 чоловіків. Рівень зареєстрованого безробіття становив 9,8% до економічно активного населення. Найбільшу кількість безробітних зареєстровано в містах Луцьк (2 367 осіб), Ковель та Ковельському районі (1 546 осіб), м. Нововолинську (966 осіб), Ківерцівському районі (717 осіб) та м. Володимир-Волинському (664 осіб). Найменше безробітних зареєстровано в Любешівському (250 осіб), Локачинському (288 осіб), Камінь-Каширському (300 осіб) та Іваничівському (363 осіб) районах [11].

Рівень зайнятості населення працездатного віку Волині в 2015 р. становив 53,1%. Зайняті налічували 397,3 тис. осіб, з них працездатного віку – 389,8 тис. осіб і старші працездатного віку – 7,5 тис. осіб.

Середній розмір місячної пенсії у 2015 р. становив 1 469,30 грн, у тім числі за віком – 1 510,14 грн, за інвалідністю – 1 358,29, у разі втрати годувальника – 1 278,77, за вислугу років – 1 578,91, соціальна пенсія – 1 098,44 грн [11].

Різну розмірність показників можна подолати за допомогою нормування методом їхнього порівняння з середніми показниками в Україні в цілому. Сумарний показник рівня життя населення обчислено як середнє арифметичне нормованих показників для кожного району (табл. 1).

Побудовано картосхему, на якій виділено чотири

внутрішньообласні регіони з різним рівнем життя населення (рис. 1). Переважній більшості районів Волинської області притаманний низький рівень життя населення. Вищий від середнього в країні рівень життя населення простежено у містах Луцьк та Ковель. Отож, є усі підстави віднести Волинську область до депресивних регіонів України.

На нашу думку, при визначенні рівня життя населення важливо враховувати позитивні аспекти (показники-стимулятори) і негативні (показники-дестимулятори). Для цього ми скористалися методикою оцінки рівня життя, поданою С. Кушнар'ювим [4]. При цьому припускаємо, що усі показники надалі розглядаються як рівнозначні й рівноважливі. З огляду на особливості ведення статистичної звітності, вибір показників (індикаторів) дещо відрізняється від тих, які подає С. Кушнар'юв. Для оцінки обрано три групи показників (індикаторів) рівня життя населення, зокрема:

- 1) економічний індикатор (середньомісячна заробітна плата);
- 2) соціальні індикатори. У даній групі можна виокремити окремі підгрупи показників: «охорона здоров'я» (кількість лікарів усіх спеціальностей на 10 000 населення, «демографічні характеристики» (кількість народжених на 1 000 населення; кількість померлих на 1 000 населення), «соціальна напруженість» (рівень безробіття), «культура» (книжковий фонд бібліотек, кількість місць у кінозалах, кількість місць у закладах клубного типу), а також забезпеченість житлом одного мешканця;

- 3) екологічні індикатори (викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел забруднення).

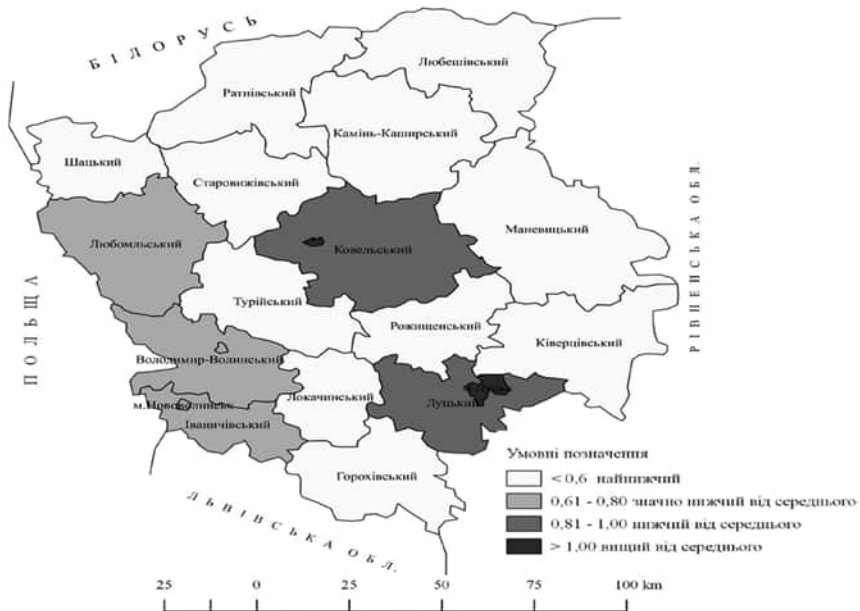
Інтегральну оцінку вище перелічених показників відображено на рис. 2. Найнижчий рівень життя не простежено. Значно нижчий від середнього рівень життя (0,61–0,80) виявлено в містах Володимир-Волинський (0,64), Нововолинськ (0,73) і Ковель (0,80); вищий від середнього в Україні рівень життя обчислено у Локачинському (1,01), Турійському (1,03), Ковельському (1,13), Володимир-Волинському (1,17), Горохівському (1,19) районах і м. Луцьк (1,24); в решту районів інтегральні показники нижчі від середнього (0,81–1,00).

Висновки. Як бачимо, результати двох оцінок суперечать одна одній. Так, якщо за першою методикою більшість районів

Основні показники рівня життя населення Волинської області у порівнянні з середніми в Україні [11]

Адміністративні райони	Показники						
	Середньомісячна заробітна плата	Рівень урбанізації	Обсяг реалізованих послуг у розрахунку на 1 особу	Загальна житлова площа на душу населення	Кількість лікарів на 10000 мешканців	Сумарний показник	Ранг
Володимир-Волинський	0,76	0,92	0,10	1,21	0,62	0,72	6
Горохівський	0,61	0,41	0,06	1,26	0,52	0,57	12
Іваничівський	0,72	1,04	0,04	1,16	0,49	0,69	7
Камінь-Каширський	0,61	0,28	0,01	1,09	0,46	0,49	20
Ківерцівський	0,67	0,55	0,24	1,00	0,49	0,59	10
Ковельський	0,70	1,03	0,50	1,23	0,76	0,84	4
Локачинський	0,73	0,25	0,01	1,12	0,43	0,51	16
Луцький	0,90	1,16	0,93	1,28	0,51	0,96	3
Любешівський	0,65	0,23	0,01	1,10	0,51	0,50	19
Любомльський	0,72	0,49	0,12	1,06	0,65	0,61	9
Маневицький	0,71	0,39	0,03	0,99	0,46	0,52	15
Ратнівський	0,62	0,40	0,02	1,02	0,48	0,51	17
Рожищенський	0,61	0,55	0,02	1,21	0,51	0,58	11
Старовижівський	0,63	0,25	0,03	1,15	0,49	0,51	18
Турійський	0,59	0,49	0,03	1,21	0,49	0,56	13
Шацький	0,60	0,46	0,23	1,20	0,22	0,54	14
м. Луцьк	0,82	3,13	1,83	0,88	0,92	1,52	1
м. Володимир-Волинський	0,77	0,57	0,21	0,95	-	0,63	8
м. Ковель	0,82	1,00	1,94	0,88	-	1,16	2
м. Нововолинськ	1,01	0,77	0,34	0,86	0,72	0,74	5
Середній по області	0,71	0,72	0,34	1,09	0,54	0,96	
Середній по країні	1	1	1	1	1	1	

Волинської області належать до регіонів з низьким рівнем життя у порівнянні з середнім в Україні, то при врахуванні нових показників, у тім числі дестимуляторів, більшість районів

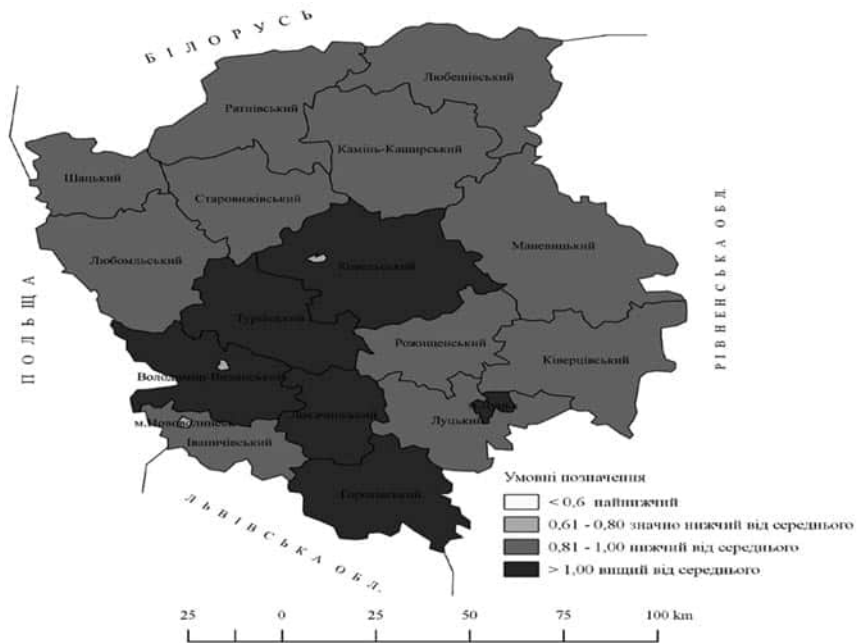
Рис. 1. Рівень життя населення адміністративно-територіальних утворень Волинської обл. у порівнянні з середнім в Україні

належать до регіонів з нижчим від середньоукраїнського рівнем життя населення. Враховуючи отримані дані, можна зробити висновок, що збільшення кількості показників для оцінки рівня життя населення не обов'язково приведе до уточнення результатів спрощеної методики. Чим більшу кількість показників вводять для оцінки, тим більш несподіваним може виявитися результат.

Інтегральний індекс людського розвитку Волинської обл. 2014 р. становив 3,7696. За складовими він диференціювався, у тому числі: відтворення населення – 0,734, соціальне середовище – 0,555, комфортне життя – 0,617, добробут – 0,546, гідна праця – 0,515, освіта – 0,803 [21].

Література:

1. Богуцький О. Аналіз соціально-економічної категорії рівня життя населення України [Текст] / О. Богуцький // Україна: аспекти праці. – 1998. – № 2. – С. 43–47.
2. Ватченко О. Б. Дослідження рівня життя населення в

Рис. 2. Рівень життя населення адміністративно-територіальних утворень Волинської обл. за показниками-стимуляторати і показниками-дестимуляторати

Україні [Текст] / О. Б. Ватченко, Д. С. Козенко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 4. – С. 22–28.

3. Кількість населення Волинської області: статистичний збірник [Текст]. – Луцьк, 2015. – 87 с.

4. Кушнар'ов С. П. Рівень і якість життя населення: [монографія] / [С. П. Кушнар'ов, В. С. Пономаренко, О. С. Кравцов та ін.]. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 272 с.

5. Мандибуря В. О. Рівень життя України та проблеми реформування механізмів його регулювання / Д. П. Богиня (відп. ред.). – К.: Парламентське вид-во, 1998. – 258 с.

6. Пономаренко В. С. Рівень і якість життя населення України: монографія [Текст] / В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ф. В. Узунов.– Х. : ІНЖЕК, 2003. – 226 с.

7. Рівень життя населення України [Текст] / НАН України. Ін-т демографії та соціальних досліджень, Державний комітет статистики України; за ред. Л. М. Черенько. – К. : Консультант,

2006. – 428 с.

8. Соціальні індикатори рівня життя населення Волинської області: статистичний збірник [Текст] / Головне управління статистики у Волинській області. – Луцьк, 2015. – 17 с.

9. Соціальні індикатори рівня життя населення Львівської області: стат. зб. [Текст] / Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2013. – 170 с.

10. Соціальні індикатори рівня життя населення: статистичний збірник [Текст] / Державний комітет статистики України; відп. за вип. І. Калачова. – К., 2001. – 216 с.

11. Статистичний щорічник Волинської області за 2015 рік [Текст] / Головне управління статистики у Волинській області. – Луцьк, 2016. – 478 с.

12. Штокало Я. Інтегральна оцінка рівня життя населення регіону (на прикладі Тернопільської області) [Текст] / Я. Штокало // Історія української географії. – 2009. – Випуск 20. – С. 111–117.

13. Bywalec C. Wzrost gospodarczy a przemiany poziomu życia społeczeństwa w latach 1945-1980, [w:] Zeszyty Naukowe AE, Seria specjalna, Monografie, nr 70, Kraków, 1986, str. 264.

14. Dąbrowa M. Badania poziomu życia – metodologia konstrukcji wybranych wskaźników, [w:] Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomii w Tarnowie, 2011, nr. 1(17), s. 67-82.

15. Liszewski S. Zróżnicowanie przestrzenne poziomu i jakości warunków życia ludności w aglomeracjach miejskich (program badań, pierwsze wyniki), [w:] Folia Geographica, Acta Universitatis Lodziensis, 1995, nr. 20, s. 207-219.

16. Luszniwicz A. Statystyka społeczna: podstawowe problemy i metody. PWE, Warszawa, 1982, str. 393.

17. Marczyńska-Witczak E., Michalski W. Przestrzenne i czasowe zróżnicowanie warunków życia ludności w Polsce. Polskie Towarzystwo Geograficzne Oddział w Łodzi, Łódź, 1996, str. 68.

18. Narkiewicz J. Regionalne zróżnicowanie poziomu życia ludności, [w:] Wiadomości statystyczne, 1996, nr. 12, s. 75-84.

19. Słaby T. Poziom życia, jakość życia, [w:] Wiadomości statystyczne, 1990, z. 6, s. 25.

20. Zborowski A. Wybrane aspekty badań jakości i poziomu życia w dużym mieście, [w:] Zróżnicowanie warunków życia ludności w mieście, XVII Konwersatorium Wiedzy o Mieście, pod red. J. Jażdżewskiej. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2004, str.

19-30.

21. Інтегральний індекс регіонального людського розвитку / Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАНУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/ukr_index/ukr_index.html. – Назва з екрану.

22. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

М. А. Петровская, И. С. Карасюк

ОЦЕНКА УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

Раскрыто содержание понятий «уровень жизни» и «качество жизни». Выяснено, что уровень жизни – это социально-экономическая категория, которая отражает степень развития и удовлетворения физических, духовных и социальных потребностей населения, а также условия в обществе для развития и удовлетворения этих потребностей. Концепция качества жизни выходит за рамки концепции уровня жизни, отражает общее благосостояние общества и учитывает такие категории, как удовлетворенность жизнью, свобода выбора, безопасность, социальные связи, состояние окружающей среды и т. п.

Рассмотрены подходы к интегральной оценке уровня жизни населения. К показателям индикаторов, характеризующих уровень и социально-экономические условия жизни населения Волынской области отнесены: расходы бюджета на финансирование социально-культурных мероприятий, данные демографической статистики, показатели занятости, доходов и расходов населения, информация о жилищных условиях, здравоохранении, образовании, показатели пенсионного обеспечения и социальной напряженности.

Осуществлено ранжирование территории Волынской обл. по уровню благоприятности условий проживания населения методом сравнения со средними показателями в Украине (среднемесячной заработной платы, уровня урбанизации, объема реализованных услуг в расчете на 1 человека, общей жилой площади на душу населения, количества врачей на 10 000 жителей) и на основе интегральной оценки показателей-стимуляторов (средне месячной заработной платы, коэффициента рождаемости, обеспеченности населения жильем, обеспеченности медицинским персоналом,

обеспеченности больничными койками, книжным фондом библиотек, местами в кинозалах, местами в клубах) и показателей-дестимуляторов (коэффициента смертности, уровня безработицы, заболеваемости алкоголизмом, заболеваемости наркоманией, выбросов вредных веществ в атмосферный воздух от стационарных и передвижных источников загрязнения).

Ключевые слова: уровень жизни, среднемесячная заработная плата, коэффициент рождаемости, коэффициент смертности, обеспеченность населения жильем, уровень безработицы, выбросы вредных веществ в атмосферный воздух.

M. Petrovska, I. Karasyuk

ESTIMATION OF LIFE LEVEL OF THE POPULATION IN VOLYN REGION

The concepts of life level and life quality are analyzed in the article. Life level is a socioeconomic concept, which reflects measure of the development and satisfaction with physical, psychological and social needs of the population and conditions of the society for the development and satisfaction with those needs. Concept of life quality is wider than one of life level and reflects mostly general well-being of the population. This concept takes into consideration such factors as life satisfaction, freedom of choice, social communications, environmental condition etc.

Different approaches towards integral estimation of life level are analyzed in the article. One should add to those indicators, which reflect level and socioeconomic conditions of living of the population in Volyn region such indices as: expenses of budget on socio-cultural projects, data of demographic statistics, indices of employment, income and expenses of the population, housing conditions, health care, education and social tension.

The classification of administrative districts of Volyn region according to living conditions is done based on the estimation of the average indices in Ukraine and on integral estimation of stimulant and destimulant indices. The first classification, which is based on the estimation of the average indices in Ukraine, used the following parameters: average monthly salary, urbanisation level, amount of realized service per capita, average usable space in flats per capita, and the number of physicians per 10 000 of the population. In case of the second classification the following parameters were taken into consideration: average monthly salary, birth rate, housing conditions,

providing the population with medical personnel, hospital beds, libraries, sits in the movie theatres and clubs (stimulant indices) and death rate, unemployment rate, the incidence rate of mental diseases due to the use of alcohol and psychoactive substances, emissions of toxic substances into atmosphere from stationary and non-stationary pollution sources (destimulant indices).

Key words: life level, average monthly salary, birth rate, death rate, unemployment rate, housing conditions, air pollution.

Надійшла до редакції 21 жовтня 2016 р.

УДК 911.9

Удовиченко В. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КАРТОГРАФУВАННЯ ТА ГРАФІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЛАНДШАФТНОЇ ГЕНЕТИКО-МОРФОЛОГІЧНОЇ СТРУК- ТУРИ ЛІСОСТЕПОВИХ КОМПЛЕКСІВ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ТЕСТОВОЇ ДІЛЯНКИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Результати дослідження, подані у даній статті, відображають специфічні риси ландшафтної генетико-морфологічної будови лісостепових комплексів території Лівобережної України (на прикладі тестової ділянки дослідження). Означені риси візуалізовано та подано у вигляді картографічної моделі, легенди-матриці до неї, а також відображено шляхом графічного моделювання – побудованих графів подібності та сусідства. Представлена якісна характеристика наявних ландшафтних комплексів дає уявлення про усе багатоманіття ландшафтів рангу типу місцевості та урочищ і складних урочищ, що набули розвитку в межах тестового полігону. Окремо, наголос зроблено на можливостях практичного застосування отриманих результатів.

Ключові слова: генетико-морфологічна структура, тип місцевості, урочище, лісостеповий комплекс, ландшафт.